HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לא הכי קאמר [א]אחד עצם שיש עליו כזית בשר מבחוץ ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש עליו כזית בשר מבפנים במקום שבירה [ה]והתניא [1]ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ומה אני מקיים [2]ואכלו את הבשר בלילה הזה בבשר שעל גבי העצם או אינו אלא בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל בעצם שיש בו מוח שובר ואוכל ואל תתמה שהרי יבא עשה וידחה ל"ת כשהוא אומר [3]ועצם לא ישברו בו בפסח שני שאין ת"ל שהרי כבר נאמר [3]ככל חקת הפסח יעשו אותו הוי אומר [ב]אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח מיתיבי אבר שיצא מקצתו חותך עד מקום שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ואי אמרת אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש [(א)] במקום אחר אין בו משום שבירת העצם למה לי דקולף עד שמגיע לפרק וחותך נקלוף ביה פורתא ונתבריה אביי אמר משום פקע רבינא אמר בקולית [ג]תנן התם [ב]הפיגול והנותר (והטמא) מטמאין את הידים [ד]רב הונא ורב חסדא חד אמר מפני [ה]חשדי כהונה וחד אמר מפני עצלי כהונה מר מתני אפיגול ומר מתני אנותר מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה ומאן דמתני אנותר משום עצלי כהונה מר מתני כזית ומר מתני כביצה מאן דמתני כזית כאיסורו ומאן דמתני כביצה כטומאתו איבעיא להו יוצא גזרו רבנן טומאה או לא מי אמרינן נותר דגזרו טומאה דאתי לאיעצולי ביה אבל יוצא אפוקי בידים לא מפקי ליה בידים לא גזרו ביה רבנן טומאה או דילמא לא שנא ת"ש אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך וא"א גזרו ביה רבנן טומאה כי חתיך ליה מאי הוי הא קמטמא ליה טומאת סתרים היא וטומאת סתרים לא מטמיא ולרבינא דאמר [ו]חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן דמפרתי דמי מאי איכא למימר הא קנגע בהדדי וקא מטמא אלא למאן דמתני כזית דלית ביה כזית ומאן דמתני כביצה דלית ביה כביצה ת"ש המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו [ג]טהור ואסור דיוצא מחבורה לחבורה כיוצא חוץ למחיצתו דמי ומפסיל ואפי' הכי קתני טהור אלמא לא גזרו רבנן טומאה לא טהור ומותר דיוצא מחבורה לחבורה לאו כיוצא חוץ למחיצתו דמי ולא מפסיל והא קא תני סיפא האוכלו הרי זה בל"ת בשלמא למאן דאמר כביצה דאית ביה כזית ולית ביה כביצה אלא למאן דאמר כזית מאי איכא למימר אלא [ד]ביוצא בפסח לא מיבעיא לן דלא גזרו רבנן טומאה מאי טעמא [ז]בני חבורה זריזין הן ומוזהר זהירי ביה אלא כי קמיבעיא לן ביוצא בקדשים מאי תיקו ומוציא בשר פסח

מחבורה

לא הכי קאמר כו'. לעולם אכילה במקום שבירה בעינן ואחד עצם שאין עליו כזית בשר דקאמר הכי קאמר אין עליו בשר מבחוץ ויש בתוכו מוח מבפנים ובמקום שבירה ואשמעינן דאכילת מוח אכילה היא: **והתניא.** בניחותא דאסור לשבר עצם שבתוכו מוח ולא אמרינן ליתי עשה דואכלו את הבשר וידחה את לא תעשה דשבירה: **ומה אני מקיים ואכלו את הבשר בבשר שעל העצם.** אבל מוח לא דליכא לאוקמה במוח נמי ועל ידי גחלת דלא מצריך ליה קרא מילתא דאתי בה לידי תקלה דילמא פקע: **שאין תלמוד לומר.** שלא הוצרך ללמד איסור שבירה: **אבר שיצא מקצתו.** וצריך לחתוך את היוצא: **חותך.** את הבשר סביב אינקרני"ר: **עד שמגיע לעצם וקולף.** הבשר שלא יצא: **עד שמגיע לפרק.** שמתחברין שם שני עצמות: **וחותך.** את הפרק ומשליך את העצם שיצא מקצתו ויאכל בשר הנקלף: **נקלוף ביה פורתא.** במקום שבירה סביב: **משום פקע.** שמא יפקע וישבר תחת הבשר כשיכה על מקום הקלוף: **בקולית.** רדונדי"ל של הידך[ח] דיש בו מוח מתוכו לא מהניא ליה קליפה: **מטמאין את הידים.** מדרבנן: **חד אמר משום חשדי כהונה.** שחשודין לפגל קרבן משום איבה גזרו על הפיגול שיטמא את הידים כדי שיהא זה צריך להטביל ידיו קודם שיגע בקודש ויטריחוהו: **וחד אמר משום עצלי כהונה.** המתעצלים באכילת קדשים גזרו טומאה על הנותר כדי להטריחו עליהם: **מר מתני.** טעמא דידי' חשדי אפיגול ומר מתני טעמא דידיה עצלי אנותר: **מר מתני.** בין פיגול בין נותר בכזית גזור רבנן לטומאתו: **כאיסורו.** כשיעור איסור אכילתו שהוא חייב עליו בכזית: **כטומאתו.** כשיעור טומאת אוכלים דאורייתא בכביצה: **הא קא מיטמי.** פנימי מחמת מגעו של יוצא המחובר לו: ומשני **טומאת בית הסתרים היא.** כל מגע חיבור בית הסתרים שאין מקום מגעו נראה. וטומאת בית הסתרים נפקא לן במסכת נדה דלא מיטמיא מוידיו לא שטף במים[ט] בפ' יוצא דופן (דף מג.) דבעינן נגיעה בידים שהן בגלוי: **ולרבינא דאמר.** בפרק בהמה המקשה (חולין עג.) גבי מגע חיבור דאוכלים כמאן דמפרתי דמו ולא הוי חיבור ולא מגע בית הסתרים מיקרי: **דלית ביה כזית.** באותו קצת: **שיצא מחבורה לחבורה.** לקמיה[י] מפרש לא תעשה דיליה: **מאי לאו טהור.** מלטמא: **ואסור.** לאכול כשאר יוצא חוץ למחיצה דמחיצת פסח מקום אכילתו היא ואפילו הכי קתני טהור: **לא טהור ומותר.** דלא פסול יוצא אית ביה אבל יוצא חוץ למחיצה לעולם אימא לך דמטמא: **הרי זה בלא תעשה.** כדאמר[ל] בפרק כל שעה (לעיל כד.) לא יאכל כי קדש הם[כ] כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו אלמא יוצא חשיב ליה ואפי' הכי קתני טהור: **בשלמא למאן.** דמתני אפיגול ונותר כביצה מצי לתרוצי דגזור טומאה נמי איוצא והאי דקתני טהור בדליכא כביצה: **מאי איכא למימר.** מדקתני האוכלו בלא תעשה מכלל דאיכא כזית: **זריזין הן.** שיש רבים ומזרזים[ס] זה את זה מלהוציא ולא איצטריך לאחמורי עלייהו שלא יבואו לידי יציאה:

מחבורה

אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח. הכא מזכיר שאינו פשוט קודם וכן בפ' החולץ (יבמות מא.) כל הנשים לא ינשאו עד ג' חדשים אחד בתולות ואחד אלמנות כו' תנא נמי ברישא בתולות שאינו פשוט והיכא דאיכא פלוגתא או קאי אקרא דרך להזכיר פשוט קודם כההיא דראש השנה (דף כט:) דתנן אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין אלא ביבנה אמרו לו א' יבנה כו' כלומר כמו שפשוט לך שתוקעים ביבנה כך כל מקום שיש ב"ד וכן בבבא קמא (דף נ:) אחד בור אחד שיח ומערה דקאי אקרא דכתיב בור וכן בסוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח כו'[א] וכן בפ"ק דסוכה (דף כ.) גבי א' גדולה וא' קטנה כו'[ב] [מ]: **כשהוא אומר ועצם לא ישברו בו בפסח שני כו'.** בפ' דם חטאת בזבחים (דף צז:) יליף מהכא דאין עשה דוחה ל"ת בקדשים מדכתב רחמנא גבי פסח ועצם לא תשברו בו וקשה היכי יליף מינה ואמאי נמי צריך קרא הכא הא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה [נ]ועוד קשה לרשב"א דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם וקיימא לן [ס]דהיכא דיכול לקיים שניהם לא אתי עשה ודחי ל"ת ותירץ רבינו חיים לרשב"א [(ב)] דלרבא שפירש לעיל בגומרתא לאסור משום הפסד קדשי'[ג] אתי שפיר[ד]: **משום חשדי כהונה.** וא"ת כמו כן לא יחושו לעשות בטומא' [ט]י"ל דאף לרשעים חמירא להו טומאה[ה] כדאמרינן ביומא (דף כג.) ללמדך שחמורה עליהן טהרת כלים יותר משפיכות דמים[ע]: **טומאת בית הסתרים היא.** וא"ת התינח לר' יוסי אלא לר' מאיר דפליג עליה ומייתי לה בפ' בהמה המקשה (חולין עב:) דאית ליה דמטמא מאי איכא למימר וי"ל דקיימא לן כר' יוסי לגבי ר' מאיר: **ולרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי כו'.** וא"ת בלא רבינא כיון דס"ד דאיכא שיעור לטמויי במה שיצא לחוץ הוה מצי לאקשויי דמסקינן בפרק בהמה המקשה (שם) דמודה ר' יוסי בשלש על שלש הבאות מבגד גדול דבשעת פרישתו מאביו מקבל טומאה מאביו וה"נ הכא וי"ל דאיכא לאוקומה בניתזות בכל כחן[ו] וכן משני בפ' אמרו לו (כריתות טו:) גבי אבר המדולדל באדם טהור מיהו הכא כיון שאינו חותך העצם אלא חותך סביבו' העצם אינו יכול להתיז בכל כחו ובירושלמי מוקי בחותך ומשליך במעט מעט: **דבני חבורה זריזין הן כי קמיבעיא לן יוצא דקדשים.** וא"ת דבפ' המוצא תפילין (עירובין קג.) משמע איפכא דקאמר כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן ותירץ ר"י דלא דמי[ז] דגבי בני חבור' שייך למיגזר טפי שמא יחתה מלגבי כהנים דהא מילתא לא שייכא לפסח כלל אבל במידי דשייך לפסח כגון יוצא זריזין בני החבורה יותר מכהנים:

הוצאה

ונותר כביצה מצי לתרוצי דגזור טומאה נמי איוצא והאי דקתני טהור בדליכא כביצה: **מאי איכא למימר.** מדקתני האוכלו בלא תעשה מכלל דאיכא כזית: **זריזין הן.** שיש רבים ומזרזים[ס] זה את זה מלהוציא ולא איצטריך לאחמורי עלייהו שלא יבואו לידי יציאה:

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"י מהל' ק"פ הלכה ג:

[צט ב מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ג]:

צט ג מיי' פ"ט מהל' ק"פ הלכה ב:

ק ד מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הל' ה:

תורה אור השלם

1. בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ: שמות יב מו
2. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: שמות יב ח
3. לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט יב

לעזי רש"י

אינקריני"ר. לחרוץ (חריץ).

רידונדי"ל. עצם הירך.

רבינו חננאל

ומשני ריש לקיש הכי קתני, **אחד עצם שיש עליו כזית בשר** במקום זה מבחוץ ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש בו כזית מוח בפנים, יש בו משום שבירת עצם. **והתניא** הכי ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח במקום שבירה, ואחד עצם שאין בו מוח [במקום שבירה] ומה אני מקיים ואכלו את הבשר וגו'. ואסיקנא הוי [אומר] אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח חייב. **ומותבינן** תוב לריש לקיש **אבר שיצא מקצתו**, פי' חוץ לירושלים ונפסל חותך בבשר עד שמגיע לעצם ומפריש בין הבשר שיצא ובין הבשר שנשאר באבר שלא יצא וקולף, כלומר מפריש הבשר הכשר שלא יצא, מפשיטו מן העצם עד שמגיע לפרק וחותך. נמצא הבשר המופשט תלוי בפסח הכשר [ו]שיצא מחובר, על העצם, ושורף הבשר שיצא והעצם עמו, ושאר הבשר שהפשיט מן העצם כשר לאכילה. ולדברי ריש לקיש למה אמרה המשנה שצריך קליפה עד הפרק הלא הוא שבירת העצם שלא במקום בשר [ו]אינו חייב, יקלוף מן הבשר מעט ולא ישאיר באותו מקום בשר וישבר העצם. ומשני אביי חיישינן משום פקע. כלומר, כששובר העצם אינו מתפרק עמו נסירה אלא נסדק, חיישינן שמא יעלה הסדק במקום [בשר] לפיכך חותך בפרק. רבינא אמר בקולית. אבר שיצא מקצתו כו' תנן התם בסוף מסכתא זו הפגול והנותר והטמא מטמאין את הידים, אפגול (ו)אמרינן מ"ט גזרו בו רבנן טומאה משום חשדי כהונה שלא יחשדו הנוגע בו כי לאכלו נגע בו, הלכך גזרו בו טומאה שלא יבוא ליגע בו כלל. וחד מתני אנותר מפני שנתעצלו בו והניחוהו להיות נותר. חד מתני כזית מטמא הידים כאיסור אכילתו, מה איסור

מסורת הש"ס

א) זבחים לז:, ב) [לקמן לה.], ג) [לעיל טו:] לקמן קכ:, ד) [שם], ה) [פי' שלא יחשדו הנוגע בו כי לאכלו נגע בו הילכך גזרו בו טומאה כו' ערוך ערך חשוד ע"ש ישוב ופשט נחמד ולפ"ז יתישב קושית תוספות בד"ה משום חשדי כהונה], ו) [חולין עב: עג.], ז) [עירובין קג. וש"נ], ח) בס"א: הירך, ט) [ויקרא טו], י) [ע"ב], כ) [שמות כט], ל) בס"א: ומזהירין, מ) [ועיין תוס' לקמן קח: ד"ה אחד ובשבת כ: ד"ה אחד ובסוכה כ. ד"ה אחת וקדושין יג. ד"ה כסם וכתובות כ: ד"ה אחד וזבחים לג: ד"ה אי הכי ובמנחות סג: ד"ה ר"י], נ) [ועיין פסקי תוס' זבחים פ' דם חטאת סעיף סט], ס) [שבת קלג.], ע) [וע"ע תוס' סנהדרין מח. ד"ה משמשין כו'],

הגהות הב"ח

(א) גמרא ויש עליו כזית בשר במקום אחר אין בו: (ב) תוס' ד"ה כשהוא וכו' דלרבא שפירש לעיל. נ"ב פי' האי סוגיא ס"ל האי טעמא משום הפסד קדשים אבל לא כרבא דקאמר דילמא אכיל נורא אלא ס"ל דאיכא ודאי הפסד קדשים:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הרי זה בל"ת בדאמר פכ"ש. עיין לקמן דף לה ע"א ברש"י ד"ה לא תוציא: תוס' ד"ה משום חשדי כהונה י"ל דאף לרשעים. עיין סנהדרין מח ע"א תד"ה משמשין:

מוסף רש"י

הפיגול והנותר מטמאין את הידים. ואע"פ שאין אוכל מטמא אדם, גזרו עליהן לטמא את הידים ולא לטמא את הגוף (לעיל טו:). מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה. גזרו עליו טומאה שלא יפגלוהו כדי לצער את הבעלים, ועוד דשלמים הן ואין לכהן בהן אלא חזה ושוק ושמא [illegible] כדי לגרום שלא יאכלו בעלים כלום ומשום הכי גזרו טומאה (לקמן קכא. וע"ע ברשב"ם). ומאן דמתני אנותר משום עצלי כהונה. שלא יתעצלו באכילתן (שם). חבורי אוכלין. שהן רכין אינו חשוב חיבור (חולין עג.). דמפרתי. מפורדים (ביצה ב. ע"ש). בני חבורה. הנמנין על הפסח, זריזין הן. דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים (ערובין קג.).

מוסף תוספות

א. [ד]קאי אקרא. תוס' כתובות כ: ד"ה אחד. ב. אבל הכא והחולץ לא קאי אמידי אין להקפיד איזה נשנה תחילה. תוס' שם. ג. דאי אפשר שלא ישרוף גומרתא מן המוח שבפנים. תוס' שאנץ. וע' כאן. ד. דאפשי ע"י גומרתא לא הוי קרא דואכלו את הבשר דווקא כל הבשר, אם לא ע"י שבירה, כיון שאי אפשר שלא ישרוף מעט מן המוח [illegible] שם. ה. אע"ג דבלאו הכי איכא לאו דכל תותיר. תוס' סנהדרין מח. ד"ה משמשין. ו. דאז לא הוי נוגעות בשעת פרישתן כיון שכבר נפרד. [illegible] ז. [ד]התם לענין איסור שבת מיירי. שם.

אכילתו בכזית, אף איסור נגיעתו בכזית. וחד אמר כביצה כטומאת אוכלין. איבעיא להו יוצא חוץ למחיצתו ונפסל גזרו בו טומאה או לא. ואתינן למפשט לה ממתני' דתנן אבר שיצא מקצתו חותך כו' ואי אמרת גזרו בו אע"פ שחותכו ומפרישו מן הבשר הנשאר באבר מבפנים [illegible]

[illegible]